

HELSINGIN YLIOPISTON OPISKELIJOIDEN PÄIHDEOHJELMA

Sisällys

1. ENNALTAEHKÄISY	2
1.1. Vastuullisemman alkoholinkäytön ohjeita opiskelijayhteisöjen tapahtumiin.....	3
1.2. Turvallisemman tilan periaatteet.....	3
1.3. Opetuksen ja opintojen eettiset periaatteet	3
2. PÄIHDEONGELMAN TUNNISTAMINEN.....	4
3. PÄIHDEONGELMAAN PUUTTUMINEN	4
3.1. Mitä puheeksiottaminen tarkoittaa käytännössä?	4
3.1.1. Päihdeyhdyshenkilöltä saa neuvoja ja tukea puheeksioton toteuttamiseen	5
3.2. Hoitoonohjaus.....	5
3.2.1. Hoitovaihtoehdot	5
4. SEURAAMUKSET	6
4.1. Huumausainetestaus.....	6
4.2. Opiskelutilanteesta poistaminen	7
4.3. Opetukseen osallistumisen epääminen	7
4.4. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen.....	8
4.5. Opiskeluoikeuden peruuttaminen (SORA-alat)	8
5. TIETOJEN KÄSITTELY JA LUOTTAMUKSELLISUUS	9
6. VASTUUT JA TEHTÄVÄT.....	9
Yliopiston hyvinvointiryhmän / tiedekunnan vastuulla on	10
Yliopiston opiskelijaa ohjaavan tahon / opettajatuutorin vastuulla on.....	10
Päihdeyhdyshenkilön vastuulla on	10
Opiskelijaterveyshuollon vastuulla on	10
Ylioppilaskunnan vastuulla on	11
Opiskelijatuutorin vastuulla on.....	11
Opiskelijan vastuulla on	11
7. LOMAKKEET	11
Liite 1 Opetustilanteesta poistaminen päihdekäytön takia	12
Liite 2 Opetukseen osallistumisen epääminen	13
Liite 3 Tiedonsiirtolomake yliopistolta terveydenhuollolle	14

Helsingin yliopiston opiskelijoiden päihdeohjelman avulla pyritään ennalta ehkäisemään päihteiden käytöstä aiheutuvaa haittaa opintoihin sekä ohjaamaan ja ottamaan puheeksi asiat silloin kun päihteet vaikuttavat opinnoissa suoriutumiseen ja jaksamiseen. Yliopiston päihdeohjelman tavoitteena on korostaa ennaltaehkäisyä, tunnistamista, ohjausta ja varhaista puuttumista.

Tämä opiskelijoiden päihdeohjelma on muotoiltu yhteistyössä Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö YTHS:n sekä Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan HYY:n kanssa ja se perustuu Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI:n johdolla laadittuun päihdeohjelmaan (2019).

Päihteillä tarkoitetaan alkoholia, huumeita ja lääkkeitä, joita on käytetty päihdyttävässä tarkoituksessa.

Helsingin yliopiston päihdeohjelman tavoitteena on

- edistää opiskelu- ja työkykyä
- edistää opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia
- ennaltaehkäistä päihdehaittoja
- esittää toimintatavat opiskelijan päihdeongelmaan puuttumiseen tai hoitoonohjaukseen

Helsingin yliopiston päihdeohjelmassa painotetaan ennaltaehkäisevää toimintaa sekä opiskelijan tukemista varhaisessa vaiheessa. Päihdeohjelma osaltaan edesauttaa turvallisen opiskelu- ja työympäristön ylläpitämistä. Ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi päihdeohjelmassa esitetään ohjeet siitä, miten toimia, kun kohtaamme päihdeongelmia ja niistä johtuvaa epäasiallista käytöstä. Päihdeohjelmassa kerrotaan myös seuraamuksista, joihin päihtyneenä esiintyminen tai epäasiallinen käytös opinnoissa tai harjoittelussa voivat johtaa.

Yliopiston opiskelijoiden Hyvinvointiryhmä on käynyt läpi päihdeohjelman (2.6.2020) ja antaa suosituksia siitä, miten päihdeohjelmaa konkretisoidaan yliopistossa. Päihdeohjelma on hyväksytty kehitysjohtajan päätöksellä 17.11.2020. Opiskelukyvyn tuen ja opiskelijahyvinvoinnin suunnittelija (Ohjausyhteistyön palvelut) vastaa päihdeohjelman koordinoinnista yliopistossa. Jokaisessa tiedekunnassa opintoasiainpäällikkö toimii päihdeyhdyshenkilönä ja perehtyy päihdeohjelmaan, seuraa sen toteuttamista tiedekunnassa sekä auttaa ja puuttuu päihdehaittatilanteeseen sellaisen tullessa ilmi.

Yliopistolain (558/2009) 43 d §:n 3 momentin mukaan yliopistolla on oltava opiskelijahuollon toimijoiden kanssa yhteistyössä laaditut kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi, jotta se voi vaatia huumausainetestiä koskevan todistuksen yliopistolaissa säädetyissä tilanteissa. Tämä ohjelma sisältää lainkohdassa mainitut toimintaohjeet.

1. ENNALTAEHKÄISY

Helsingin yliopisto haluaa yliopistoyhteisönä luoda turvallisen opiskeluympäristön, johon kuuluu muun muassa opiskelua ja opetusta haittaavan päihteiden käytön ehkäisy. Tämä tarkoittaa myös sitä, että asiat otetaan puheeksi silloin kun siihen on tarve ja ohjataan opiskelija eteenpäin ongelmatilanteissa.

Opiskeluympäristön turvallisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei opetukseen tai harjoitteluun osallistuta päihtyneenä eikä oppimistiloihin tulla päihtyneenä.

Toisia huomioivaan ja turvalliseen opiskelukulttuuriin kuuluu, että päihteiden kohtuullista käyttöä mietitään opintojen alusta saakka. Esimerkiksi tuutoritoiminnassa ja muussa opiskeluyhteisöjen toiminnassa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että päihteiden tarjoamisesta ei tule olennainen osa ryhmän toimintaa.

Tämä tarkoittaa myös sitä, että alkoholiton vaihtoehto on aina tarjolla eikä ketään painosteta päihteiden käyttämiseen tahallaan, vahingossa tai esimerkiksi perinteisiin vedoten.

Yliopisto tiedottaa päihdeohjelmasta uusille opiskelijoille ja tuutoreille lukuvuosittain, ja yliopiston Hyvinvointiryhmä seuraa päihdeohjelman toteutumista sekä opiskelijoiden yleistä hyvinvointia säännöllisesti erilaisten palautteiden avulla.

Jokaisella opiskelijalla on opintojen alkuvaiheessa nimetty opettajatuutori tai vastaavaa tehtävää hoitava henkilö muulla nimikkeellä. Opettajatuutori on opiskelijan tukihenkilö opintojen etenemiseen liittyvissä kysymyksissä, ja hän myös ohjaa opiskelijaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) tekemisessä. Henkilökohtaisen ohjauksen yhteydessä opiskelijan jaksamiseen, hyvinvointiin ja päihteidenkäyttöön liittyvät kysymykset voivat nousta esille. Päihdeohjelmasta tiedotetaan myös opettajatuutoreille, jotka saavat toimintaohjeita puheeksiottoon ja eteenpäin ohjaukseen.

Helsingin yliopistossa tiedekuntien opintoasiainpäälliköt toimivat päihdeyhdyshenkilöinä. Heidän tehtävään on antaa neuvoja ja tukea opiskelijoiden päihdeongelmaan puuttumisessa ja puheeksioton toteuttamisessa tämän päihdeohjelman ohjeiden mukaisesti. Yliopiston opintoasiainpäälliköt (jäljempänä päihdeyhdyshenkilöt) koulutetaan puheeksiottamiseen ja opetushenkilökunnalle (erit. opettajatuutoreille) tiedotetaan eteenpäin ohjauksesta silloin kun esille tulee opiskelijan päihteidenkäyttö ohjaustilanteessa.

1.1. Vastuullisemman alkoholinkäytön ohjeita opiskelijayhteisöjen tapahtumiin

Yliopistotapahtumissa ja yliopiston järjestämissä opiskelijatapahtumissa edistetään turvallisemman tilan periaatteita ja pyritään ehkäisemään päihdehaittilanteita konkreettisin keinoin:

- tilaisuuden alku- ja loppuajankohta ilmoitetaan selvästi
- huolehditaan, että tarjolla on monipuolinen ja runsas valikoima alkoholittomia juomia
- tilaisuudessa tarjoillaan vain mietoja alkoholijuomia
- tilaisuuden aikana on ruokaa ja naposteltavaa riittävästi tarjolla
- varmistetaan, että alkoholia tarjoillaan selkeinä annoksina, jotta osallistujat voivat olla tietoisia juomistaan määristä
- rajoitetaan tarjottavien alkoholiannosten määrää, esimerkiksi 2 annosta per henkilö
- opastetaan tapahtuman järjestäjiä vastuullisen alkoholitarjoilun ohjeisiin
- kieltäydytään tarjoilemasta alkoholia päihtyneelle henkilölle.

1.2. Turvallisemman tilan periaatteet

Opiskelijayhteisön tilaisuuksissa ja tiloissa pyritään huomioimaan turvallisemman tilan periaatteet. Turvallisemman tilan ohjeista on olemassa monia muotoja ja yksi versio on nähtävissä [Helsingin ylioppilaskunnan wikisivuilla](#). Ohjeet auttavat tilaisuuksia ja tapahtumia suunniteltaessa sekä antavat toimintaohjeita epäsiällisen käytökseen puuttumiseen.

1.3. Opetuksen ja opintojen eettiset periaatteet

Helsingin yliopiston [opetuksen ja opintojen eettisten periaatteiden oppaassa](#) on kuvattu toimintamme arvolahtokohtia ja tavoitteita.

2. PÄIHDEONGELMAN TUNNISTAMINEN

Päihdeongelmalla tarkoitetaan tilanteita, joissa alkoholin tai muun päihteen vaikutus uhkaa tai haittaa opiskelua, opiskeluun liittyvää harjoittelua, opiskelukykyä ja -turvallisuutta sekä opiskeluilmapiiriä. Päihteen haitallinen käyttö saattaa ilmetä päihtyneenä tai krapulaisena esiintymisenä, alkoholin tuoksuna tai muina suorina päihdekäytön merkkeinä. Jos vapaa-ajalla tapahtuneen päihteenkäytön seurauksena tulee ilmi ongelmia opiskelussa tai opiskelija tulee opintoihin päihtyneenä tai krapulassa, toimitaan päihdeohjelman ohjeiden mukaisesti.

Haitallinen päihdekäyttö voi olla taustatekijänä monenlaisessa oireilussa sekä elämönhallinnan ja toimintakyvyn ongelmissa, kuten toistuvissa lyhyissä poissa oloissa, myöhästelyssä tai opintosuoritusten huonontumisessa. YTHS pyrkii tunnistamaan haitallisen päihteen käytön ensimmäisen vuoden opiskelijoiden terveystarkastuksessa (Sätky) ja tarjoamaan apua.

Varhainen välittäminen ja puheeksi ottaminen on opiskelijan kannalta hyödyllistä. Jos henkilökunnalla herää huoli opiskelijan mahdollisesta päihdeongelmasta, asia pitää ottaa opiskelijan kanssa välittömästi puheeksi. Aina voi lähteä kysymään opiskelijalta, mitä tälle kuuluu ja kuinka hän voi. Huolen ilmaisu opiskelijan tilanteesta ei tarvitse todistusaineistoa. Puheeksi ottamisen tulee tapahtua rakentavasti ja leimaamattomasti.

3. PÄIHDEONGELMAAN PUUTTUMINEN

Kun opiskelijalla huomataan päihdeongelma, henkilökunta pyrkii puuttumaan siihen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Päihdekäyttöön puuttumisen ja puheeksioton tavoitteena on ensisijaisesti tukea opiskelijaa opinnoissaan. Kaikissa yhteyksissä on pidettävä huolta siitä, ettei asianosaisten oikeusturvaa loukata. Päihdeongelmiin puututaan esimerkiksi seuraavin tavoin tilanteesta riippuen:

- **Puheeksiotto** on ensisijainen toimi, kun opiskelijan päihdekäyttö on huolta herättävää.
- **Opiskelija ohjataan hoitoon**, mikäli päihdekäyttö on selvästi vaikuttanut opiskelijan opintosuorituksiin, vaarantanut turvallisuutta taikka vakavalla tavalla opiskelijan omaa terveyttä tai opiskelijan huumausaineiden käyttö on riippuvuustasoista
- Luvussa neljä kuvataan päihdehaittojen kurinpitoseuraamuksia

3.1. Mitä puheeksiottaminen tarkoittaa käytännössä?

Puheeksiotto on avoimessa ilmapiirissä tapahtuva keskustelu, jossa päihdeongelman arkaluontoisuus on otettava huomioon. Puheeksiottaminen tehdään aina kahden kesken. Opiskelijan päihdekäytöstä ei saa keskustella ryhmätilanteessa esimerkiksi muiden opiskelijoiden kuullen.

On suositeltavaa, että puheeksiottaja on opiskelijan opettajatuutori. Puheeksioton voi tehdä myös muu opetushenkilökuntaan kuuluva, joka sillä hetkellä tuntee opiskelijan tilanteen parhaiten. Opettajan ja opiskelijan keskustelut asiasta ovat luottamuksellisia eikä opettaja saa kertoa opiskelijan henkilötietoja ilman opiskelijan suostumusta. Mahdollisista jatkotoimenpiteistä sopivat puheeksioton tehnyt opettaja ja opiskelija yhdessä. (Vakavammassa tapauksissa kuten tilanteessa, jossa edellytetään huumausainetestausta, päihdeyhdyshenkilö ja YTHS ohjaa opiskelijaa jatkotoimissa kts. luku 3.3)

Myös toinen opiskelija voi ottaa asian puheeksi esimerkiksi kysymällä vointia tai ohjaamaan eteenpäin opettajatuutorille.

Keskustelun tarkoituksena on ilmaista huoli opiskelijan päihdekäytöstä ja sen vaikutuksista hänen opintoihinsa ja hyvinvointiinsa. Tällaisissa tilanteissa keskustelu itsessään toimii varhaisena puuttumisena, mutta tilanne on syytä arvioida uudelleen esimerkiksi sopimalla uusi tapaaminen parin viikon sisään, jossa tiedustellaan opiskelijan kuulumisia uudelleen. Puheeksiotossa opiskelijalle suositellaan aina myös yhteydenottoa YTHS:ään kokonaistilanteen arviointia ja tukea varten.

3.1.1. Päihdeyhdyshenkilöltä saa neuvoja ja tukea puheeksioton toteuttamiseen

Opetushenkilökunta, opettajatuutori tai opiskelija voivat ottaa yhteyttä yliopiston/tiedekunnan opiskelijoiden päihdeyhdyshenkilöön, mikäli opiskelijan päihdekäyttö on huolta herättävää ja he toivovat neuvoja ja tukea siihen, miten puuttua siihen. Päihdeyhdyshenkilö kokoaa ilmoitukset päihdekäytön takia opetuksesta poistetuista opiskelijoista.

3.2. Hoitoonohjaus

Mikäli päihdekäyttö on selvästi vaikuttanut opiskelijan opintosuorituksiin, vaarantanut turvallisuutta taikka vakavalla tavalla opiskelijan omaa terveyttä tai opiskelijan huumausaineiden käyttö on riippuvuustasoista, päihdeyhdyshenkilö järjestää opiskelijalle hoitoonohjausneuvottelun.

Hoitoonohjausneuvotteluun osallistuvat 1) opiskelija, 2) YTHS:n edustaja, 3) yliopiston/tiedekunnan edustaja tai edustajat (esim. opettaja tai päihdeyhdyshenkilö) sekä 4) tarvittaessa opiskelijan tukihenkilö.

Neuvottelun puheenjohtajana toimii YTHS:n edustaja. Päihdeyhdyshenkilö toimii yhteyshenkilönä tiedekunnan, YTHS:n ja tarvittaessa hoitoyksiköiden välillä. On suositeltavaa, että hoitoonohjauksen nopeuttamiseksi opiskelija ottaisi itse yhteyttä YTHS:ään tilannekartoitusta sekä hoidonsuunnittelua varten jo ennen neuvottelua. YTHS:n käyntien sisältö on luottamuksellinen, eikä läpikäytyjä asioita käsitellä hoitoonohjausneuvottelussa ilman opiskelijan suostumusta.

Hoitoonohjausneuvottelun tarkoituksena on saada opiskelija ymmärtämään hoidon tarpeensa ja hakeutumaan hoitoon sekä varmistaa, että hänelle on hoitoa tarjolla. Vastuu hoitoon sitoutumisesta on opiskelijalla ja vastuu hoidosta terveydenhuollon toimintayksiköllä. Yliopisto ei voi ottaa vastuuta opiskelijan hoidosta eikä yliopistolla myöskään ole oikeutta saada tietoa opiskelijan hoidosta ilman lakisääteistä perustetta.

3.2.1. Hoitovaihtoehdot

Päihdeongelmia hoidetaan mm. A-klinikkasäätiön Nuorisoasemalla tai A-klinikalla ja YTHS:ssä. Hoidon tarpeen arviointi on tarkoituksenmukaisinta tehdä YTHS:ssä. Hoito on usein yksilöpsykoterapiaa. Mikäli on tarvetta laitospäästösajaksi, ohjataan opiskelija kotipaikkakunnan sosiaali- ja terveystoimeen. Laitospäästösajaksi opiskelijan on mahdollista saada KELAn kuntoutusrahaa.

4. SEURAAMUKSET

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista, yliopisto voi edellyttää opiskelijan esittämään todistuksen huumausainetestistä (yliopistolaki 43 d §).

Kun opiskelijan päihdeiden käyttö aiheuttaa yliopistolaissa tarkoitettua opetuksen häiriintymistä tai turvallisen opiskeluympäristön vaarantumista, yliopisto voi käyttää seuraavia kurinpidollisia toimenpiteitä (yliopistolaki 45 §):

- poistaa opiskelijan opetustilanteesta
- evätä oikeuden osallistua opetukseen kolmeksi päiväksi
- antaa kirjallisen varoituksen tai
- erottaa opiskelijan määräajaksi
- yliopisto voi myös peruuttaa opiskeluoikeuden niin sanotun SORA-lainsäädännön tarkoittamissa tilanteissa.

4.1. Huumausainetestaus

Yliopisto (tiedekunnan dekaani tai päihdeyhdyshenkilö eli opintoasiainpäällikkö) voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista (Liite 3). Tiedekunnan dekaani toimii päätöksentekijänä huumausainetestausta koskevassa asiassa opintoasiainpäällikön eli päihdeyhdyshenkilön valmistelun pohjalta. Mikäli päihdeyhdyshenkilö on esteellinen, hänen sijaisensa toimii valmistelijana.

Edellytyksenä on, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen

- vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä,
- vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä tai
- merkittävästi lisää yliopiston tai harjoittelupaikan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä (yliopistolaki 43 d §).

Todistusta huumausainetestistä voidaan vaatia kaikkien alojen yliopisto-opiskelijoilta.

Veri- ja/tai virtsanäyte annetaan valvotuissa, kontrolloiduissa olosuhteissa noudattaen sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistusta työpaikan huumetestauksesta. Testitulokset tulkitaan yliopistosta riippumattomassa terveydenhuollon yksikössä, joka on yleensä YTHS. Testattavalla on aina oikeus saada testitulokset kirjallisena.

Huumausainetestaukseen määrääminen on tosiasiallista hallintotoimintaa, joka tehdään perustellusta syytä saadun taustatiedon perusteella. Opiskelijan tulee mennä huumetestiin saman vuorokauden sisällä kuin epäily huumeiden vaikutuksen alaisena olosta syntyi, ensisijaisesti välittömästi. Hänen tulee toimittaa huumausainetestin tulos kolmen viikon kuluessa siitä ajankohdasta, kun sitä on pyydetty (kts. lomake 3 liitteissä). Opiskelija voi kieltäytyä menemästä testiin. Tällöin hän ei luonnollisesti voi esittää yliopistolle huumausainetestistä koskevaa todistusta, jonka yliopisto on hänet velvoittanut esittämään. On myös mahdollista, että opiskelija suostuu menemään testiin, mutta kieltäytyy esittämästä yliopistolle sitä koskevaa todistusta. Testiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen voi johtaa kurinpitotoimiin: rehtori voi yliopistolain 45 §:n nojalla antaa opiskelijalle kirjallisen varoituksen. Mikäli opiskelija varoituksen saatuaan

toistuvasti kieltäytyy esittämästä testiä koskevaa todistusta, yliopiston hallitus voi erottaa opiskelijan määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Ennen näiden päätösten tekemistä opiskelijaa on kuultava hallintolain (434/2003) vaatimusten mukaisesti kohtuullisessa ajassa, kun todistusta ei ole toimitettu. Kuuleminen on luonnollisesti tarpeen myös siinä tilanteessa, jossa testin tuloksen perusteella harkitaan opiskelijan opiske-
luoikeuden peruuttamista. Kuuleminen tehdään joko kirjallisesti tai suullisesti. Mikäli kuuleminen järjeste-
tään suullisesti, kuulemisesta laaditaan ja allekirjoitetaan pöytäkirja yleensä samassa tilanteessa.

Opiskelijalla on oikeus käyttää avustajaa asian selvittämisessä ja kuulemisessa. Hän voi pyytää avustajaa esimerkiksi ylioppilaskunnasta. Opiskelijalla on oikeus kieltäytyä mahdollisuudesta tulla kuulluksi, mutta useimmiten on opiskelijan edun mukaista esittää oma kanta selvitettävään asiaan. Asiasta tehdään päätös siinäkin tapauksessa, että opiskelija ei olisikaan antanut lausuntoa määräaikaan mennessä.

4.2. Opiskelutilanteesta poistaminen

Yliopistolain 45 §:n mukaan opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka yli-
opiston järjestämästä tilaisuudesta.

Opettaja tai kuka tahansa henkilökuntaan kuuluva voi poistaa opiskelijan opetustilanteesta. Opetustilan-
teesta poistaminen on tosiasiallista hallintotoimintaa, joka tehdään perustellusta syystä. Opetuksesta pois-
tamiset kirjataan lomakkeelle (liite 1) ja toimitetaan tiedekunnan opintoasiainpäällikölle.

Mikäli opetustilanteesta tai tilaisuudesta poistaminen on johtunut päihteiden käytöstä, suositellaan, että sen yhteydessä tai mahdollisimman pian sen jälkeen päihdeyhdyshenkilö järjestää puheeksiottotilaisuuden opiskelijan kanssa. Päihdeyhdyshenkilö voi tarvittaessa järjestää hoitoonohjausneuvottelun.

4.3. Opetukseen osallistumisen epäminen

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai yliopistossa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Yliopistolain 45 a §:n mukaan rehtori ja opetus- ja tutkimushenkilöstöön kuuluva sekä harjoittelun ohjaaja voivat toimia opiskeluun osallistumisen epämisessä yhdessä tai erikseen.

Opetukseen osallistumisen epäminen määräajaksi on tosiasiallista hallintotoimintaa, joka tehdään perus-
tellusta syystä. Opetukseen osallistumisen epäminen kirjataan lomakkeelle (liite 2) ja toimitetaan tiede-
kunnan opintoasiainpäällikölle.

Mikäli opetustilanteesta tai tilaisuudesta poistaminen on johtunut päihteiden käytöstä, suositellaan, että sen yhteydessä tai mahdollisimman pian sen jälkeen päihdeyhdyshenkilö järjestää puheeksiottotilaisuuden opiskelijan kanssa. Päihdeyhdyshenkilö voi tarvittaessa järjestää hoitoonohjausneuvottelun.

Opiskelijalla ei ole pääsääntöisesti oikeutta suorittaa opintoja aikana, jolloin hänen osallistumisensa ope-
tukseen on evätty. Opettajalla ei ole myöskään velvollisuutta järjestää normaaleista poikkeavia opetusjär-
jestelyjä siksi, että opiskelija on omalla toiminnallaan estänyt opiskeluun osallistumisen. Poikkeuksena voi
olla opiskelijalle aiheutuva kohtuuton seuraus eli esim. se, että seuraava kurssi vasta vuoden päästä ja val-
mistuminen sen vuoksi viivästyy vuodella. Pelkästään se, että kurssi järjestetään harvoin, ei voi olla ainoana
perusteena sille, että opiskelijalla tulisi järjestää mukautuksia.

4.4. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo yliopiston järjestystä, kieltäytyy huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai on käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Jos opiskelijan teko on vakava tai epäasiallinen käytös jatkuu kirjallisen varoituksen jälkeen, opiskelija voidaan erottaa yliopistosta enintään vuodeksi.

Varoituksen antaa yliopiston rehtori ja erottamisesta päättää yliopiston hallitus. Ennen päätöksentekoa opiskelijaa on kuultava hallintolain vaatimusten mukaisesti.

Kuulemisen on tapahduttava kohtuullisessa ajassa siitä, kun asia on pantu vireille. Kuuleminen tehdään joko kirjallisesti tai suullisesti. Mikäli kuuleminen järjestetään suullisesti, kuulemisesta laaditaan ja allekirjoitetaan pöytäkirja yleensä samassa tilanteessa.

Opiskelijalla on oikeus käyttää avustajaa asian selvittämisessä ja kuulemisessa. Hän voi pyytää avustajaa esimerkiksi ylioppilaskunnasta. Opiskelijalla on oikeus kieltäytyä mahdollisuudesta tulla kuulluksi, mutta useimmiten on opiskelijan edun mukaista esittää oma kanta selvitettävään asiaan. Asiasta tehdään päätös siinäkin tapauksessa, että opiskelija ei olisikaan antanut lausuntoa määräaikaan mennessä.

4.5. Opiskeluoikeuden peruuttaminen (SORA-alat)

Viimesijaisena keinona puuttua turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin silloin, kun opintoihin sisältyy ala-ikäisen turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia, on opiskeluoikeuden peruuttaminen.

Tutkinnot, joiden suorittajia opiskeluoikeuden peruuttaminen voi koskea, ovat farmaseutin ja proviisorin tutkinto, hammaslääketieteen kandidaatin ja lisensiaatin tutkinto, lääketieteen kandidaatin ja lisensiaatin tutkinto, psykologian kandidaatin ja maisterin tutkinto, humanististen tieteiden kandidaatin ja filosofian maisterin tutkinto logopedian alalla. Lisäksi sosiaalityön koulutuksen ja psykoterapeuttikoulutuksen samoin kuin opettajankoulutuksen opintoja suorittavien opiskeluoikeus voidaan peruuttaa.

Opiskelijan päihdeongelma on ensisijaisesti pyrittävä hoitamaan ja opiskeluoikeuden peruuttaminen tulee kyseeseen useimmiten vasta, jos opiskelijan päihdeongelma edelleen ilmenee opinnoissa. Jos opiskelijan päihdeiden käyttö on aiheuttanut toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden toistuvan tai vakavan vaarantumisen tai olosuhteet muuten antavat aiheutta, peruuttamisprosessin välitön käynnistäminen voi olla ensisijainen vaihtoehto.

Yliopisto voi peruuttaa opiskeluoikeuden yliopistolain 43 a §:n mukaan, jos:

1. opiskelija on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa; tai
2. on ilmeistä, että opiskelija ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 37 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai
3. opiskelija on hakuvaiheessa salannut sellaisen 37 a §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi; tai
4. opiskelija on tuomittu rangaistukseen laissa erikseen mainituista rikoksista, joita ovat siveellisyys- ja seksuaalirikokset, murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, törkeä ryöstö ja huumausainerikokset

(ei kuitenkaan huumausaineiden käyttörikos), jos opinnot tai opintoihin kuuluva harjoittelu edellyttää olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä ja peruuttaminen on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi.

Kaikissa tapauksissa ennen peruutus päätöksen tekemistä yliopiston on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan suostumuksellaan siirtää yliopiston sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää. Päätökseen opiskeluoikeuden peruuttamisesta tekee yliopiston hallitus.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen selvitys ja varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Peruuttamisprosessin vireille saattamista harkittaessa pitää olla yhteydessä yliopiston lakimieheen.

Opiskeluoikeus voidaan laissa säädetyin edellytyksin palauttaa. Mikäli opiskelijan opiskeluoikeus on peruutettu päihdeongelman vuoksi, hänen on mahdollista hakea opiskeluoikeuden palauttamista, kun päihdeongelma on väistynyt ja lääkäri arvioi, että opiskelija täyttää alakohtaiset terveydentilavaatimukset. Opiskeluoikeuden palauttamisesta päättää yliopiston hallitus.

5. TIETOJEN KÄSITTELY JA LUOTTAMUKSELLISUUS

Päihdeongelmaa käsiteltäessä käsitellään myös opiskelijan terveystietoja. Terveystiedoilla tarkoitetaan henkilön fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen liittyviä henkilötietoja, mukaan lukien tiedot terveystietopalvelujen tarjoamisesta, jotka ilmaisevat hänen terveydentilansa. Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevien henkilötietojen käsittelystä opiskeluoikeuden myöntämisestä, peruuttamisesta, palauttamisesta tai kurinpitoa koskevien prosesseihin liittyviä tietoja yliopistossa saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka jotka antavat lausuntoja näistä asioista. Yliopiston palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava on vaitiolovelvollinen salassa pidettävästä tiedosta, jonka hän on saanut tietää yliopistossa toimiessaan.

Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

1. yliopiston rehtorille ja yliopiston turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;
2. opinto-ohjauksesta vastaavalle henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;
3. opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;
4. harjoittelusta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä harjoittelupaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä
5. poliisille ja yliopiston edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

6. VASTUUT JA TEHTÄVÄT

Tässä luvussa selvitetään yliopiston päihdeohjelman toimijatahot ja heidän tehtävät koskien ennaltaehkäisyä sekä päihdehaittatilanteissa toimimista.

Yliopiston hyvinvointiryhmän / tiedekunnan vastuulla on

- edistää päihteetöntä opiskeluympäristöä ja vastuullista alkoholin käyttöä
- kertoa ja jakaa tietoa Helsingin yliopiston opiskelijoiden päihdeohjelmasta säännöllisesti lukuvuosittain. Ohjausyhteistyön palvelut laatii ohjeet opiskelijan ohjeisiin, opetustyön ohjeisiin, tuutorikoulutukseen jne.
- suunnitella ennaltaehkäisevää päihdetyötä
- sopia yhteisistä toimintatavoista ja muista hyvinvointiin liittyvien kysymysten käsittelystä
- hyvinvointityöryhmä seuraa yliopiston / tiedekuntien päihdetilannetta
- yliopiston / tiedekunnan on huolehdittava riittävästä koulutuksesta ja tuesta, jotta ohjausta antavat tahot / opettajatuutorit pystyvät ottamaan puheeksi ja / tai ohjaamaan opiskelijan tukipalvelujen piiriin
- määrittellä selkeästi se/ne yliopiston toimija/toimijat (dekaani ja päihdeyhdyshenkilö tai hänen sijaisenaan toimiva henkilö), jotka voivat velvoittaa opiskelijaa esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen

Yliopiston opiskelijaa ohjaavan tahon / opettajatuutorin vastuulla on

- puuttua viipymättä opiskelukyvyn heikkenemiseen ja päihdehaittilanteisiin ottamalla asia puheeksi
- ohjata opiskelija tarvittaessa opiskelijaterveyshuoltoon

Päihdeyhdyshenkilön vastuulla on

- varmistaa, että tiedekunnan tilaisuuksissa alkoholitarjoilu on vastuullista (kts. kohta 1.1.)
- kertoa ja jakaa tietoa Helsingin yliopiston opiskelijoiden päihdeohjelmasta. Ohjausyhteistyön palvelut laatii ohjeet opiskelijan ohjeisiin, opetustyön ohjeisiin, tuutorikoulutukseen jne.
- toimia yhteistyössä opiskelijaterveyshuollon kanssa päihdehaittojen ehkäisemiseksi
- kartoittaa tiedekunnan päihdeasioiden tilannetta ja tehdä yhteenveto tarvittaessa, mikäli esimerkiksi oppilaitoskyselyt tai 1. vuoden opiskelijakartoitukset antavat aiheita
- puuttua viipymättä opiskelukyvyn heikkenemiseen ja päihdehaittilanteisiin ottamalla asia puheeksi
- ohjata opiskelija tarvittaessa opiskelijaterveyshuoltoon
- sopia terveydenhuollon (yleensä YTHS:n) kanssa huumeetestauksen käytännönjärjestelyistä

Opiskelijaterveyshuollon vastuulla on

- tukea opiskelijoiden päihteettömyyttä ja päihteiden riskikäytön ennaltaehkäisyä
- osallistua oppilaitoksen hyvinvointiryhmän / päihdeyhdyshenkilöiden kokouksiin ja päihdehaittoja ehkäisevän koulutukseen toteuttamiseen
- antaa opiskelijoille terveystarkastusten ja vastaanottojen yhteydessä tietoa päihteiden käytön vaikutuksesta terveyteen ja opiskelukyvyn
- pitää esillä päihteettömyyttä ja terveyttä edistäviä aiheita hyvinvointitapahtumissa ja verkkosivullaan
- pyrkiä tunnistamaan haitallinen päihteiden käyttö ensimmäisen vuoden opiskelijoiden terveystarkastuksessa (Sätky) ja ottamalla päihdekäytön aktiivisesti puheeksi vastaanotoilla
- seuloa alkoholin riskikäyttöä AUDIT-testillä sekä tarjota ohjausta ja neuvontaa riskikäyttäjille
- ohjata päihderiippuvainen opiskelija tarvittaessa päihdehoidosta vastaavaan palveluun
- osallistua kutsuttuna hoitoonohjausneuvotteluun
- tukea päihdekuntoutujan paluuta opiskeluun

Ylioppilaskunnan vastuulla on

- varmistaa, että HYY:n tilaisuuksissa on aina tarjolla alkoholiton vaihtoehto, ja edistää turvallisemman tilan periaatteita tapahtumissa
- pyrkiä ehkäisemään päihteiden aiheuttamia ongelmatilanteita

Opiskelijatuutorin vastuulla on

- huomioida se, että vain osa opiskelijoista käyttää alkoholia ja että tapaamisissa suositetaan päihteetöntä ympäristöjä. Yliopisto tarjoaa tuutoreille riittävästi koulutusta ryhmänohjauksesta sekä vastuullisesta päihdekulttuurista opiskelijayhteisössä. Tutustumista edistävät tavoitteelliset tutustumisharjoitteet, ei päihtyminen
- edistää HYY:n ja yliopiston turvallisemman tilan periaatteita sekä niiden toteutumista opiskelijayhteisöissä ja opiskelijatilaisuuksissa:
 - <https://wiki.hyy.fi/index.php/Yhdenvertaisuus>
 - <https://guide.student.helsinki.fi/fi/artikkeli/ohjauskulman-turvallisemman-tilan-periaatteet>

Opiskelijan vastuulla on

- tulla opiskelemaan opiskelukuntoisena
- edistää omalla toiminnallaan turvallista ja vastuullista päihdekulttuuria
- hakea apua päihdeongelmiinsa

7. LOMAKKEET

Lähteitä:

[yliopistolaki 558/2009](#),
[yliopistoasetus 770/2009](#),
[julkisuuslaki 621/1999](#),
[tietosuojalaki 1050/2018](#),
[EU:n yleinen tietosuoja-asetus \(EU\) 2016/679](#) ja niiden muutokset

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen SORA-lainsäädäntöä koskeva opas

Ohjelman pohjana on käytetty Unifin johdolla yliopistojen, Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL:n) ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS:n) yhteistyönä laatimaa päihdeohjelmaa.

Liite 1 Opetustilanteesta poistaminen päihdekäytön takia

Yliopistolain 45 §:n mukaan opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka yliopiston järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan nimi	Henkilötunnus
Opintojakso/ opetustilanne	
Kuvaus tilanteesta (tilanteessa olleen opettajan / henkilökuntaan kuuluvan näkemys)	
Miten päihdehaitta todettiin? Valitse seuraavista tai kuvaa alle sanallisesti. (tilanteessa olleen opettajan / henkilökuntaan kuuluvan näkemys)	
☐ Humalatiila	☐ Muu vieroitusoireet
☐ Muu päihtymys	☐ Epäasiallinen ja häiritsevä käytös
☐ Krapula	
Lisätietoja:	
Opiskelijan oma näkemys tilanteesta:	
Päivämäärä ja paikka	
Opiskelijan allekirjoitus, nimenselvennys ja yhteystiedot	
Opettajan / henkilökuntaan kuuluvan allekirjoitus, nimenselvennys ja yhteystiedot	

Lomake toimitetaan tiedekunnan opiskelijoiden päihdeyhdyshenkilölle (opintoasiainpäällikölle)

Liite 2 Opetukseen osallistumisen epääminen

Yliopistolain 45 a §:n mukaan opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai yliopistossa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Opiskelijan nimi	Henkilötunnus
Opintojakso / opetustilanne	
Perustelut opetuksen osallistumisen epäämisestä (opettaja / harjoittelun ohjaaja kirjoittaa):	
Ajankohta, jolloin opetukseen osallistuminen evätään:	
Miten päihdehaitta todettiin? Valitse seuraavista tai kuvaa alle sanallisesti.	
☐ Humalatila	☐ Muu vieroitusoireet
☐ Muu päihtymys	☐ Epäasiallinen ja häiritsevä käytös
☐ Krapula	
Lisätietoja:	
Opiskelijan oma näkemys tilanteesta:	
Päivämäärä ja paikka	
Opiskelijan allekirjoitus, nimenselvennys ja yhteystiedot	
Opettajan tai harjoittelun ohjaajan allekirjoitus, nimenselvennys ja yhteystiedot	

Lomake toimitetaan tiedekunnan opiskelijoiden päihdeyhdyshenkilölle (opintoasiainpäällikölle)

Liite 3 Tiedonsiirtolomake yliopistolta terveydenhuollolle

Opiskelija on veloitettu esittämään huumausainetestistä koskeva todistus

Opiskelijan tulee mennä testiin välittömästi, joka tapauksessa vuorokauden kuluessa tämän lomakkeen vastaanottamisesta (kts. päivämäärä lomakkeen lopussa). Todistus tulee toimittaa kolmen viikon kuluessa tämän lomakkeen vastaanottamisesta tiedekunnan päihdeyhdyshenkilölle:

(tiedekunnan päihdeyhdyshenkilön tiedot)

Opiskelijan nimi	Henkilötunnus	
Perustelu vaatimukselle esittää huumausainetestistä koskeva todistus ☐ epäily huumausaineiden vaikutuksen alaisena olemisesta ☐ epäily huumeriippuvuudesta Kirjallinen kuvaus:		
Päihtymysepäily Paikka Pvm ja kellonaika		
Päihtymystilan arvioija* Nimi	Puhelinnumero	
<small>*yliopiston tai harjoittelupaikan edustaja</small>		
Päihtymystilan arviointi		
Puhe ☐ selvää ☐ epäselvää	Puhuteltavuus ☐ kyllä ☐ heikentynyt	Ajan ja paikan taju ☐ kyllä ☐ heikentynyt
Kävely ☐ varmaa ☐ epävarmaa	Reaktiokyky ☐ normaali ☐ hidastunut	Alkoholin haju ☐ ei ☐ kyllä
Olemus ☐ rauhallinen/hallittu ☐ unelias	☐ euforinen/menee lujaa ☐ uhitteleva	☐ ahdistunut ☐ itkuinen

Fyysiset oireet ☐ ei ole ☐ vapina		☐ levottomuus ☐ oksentaminen	☐ hikoilu
Kuvaus toimintakyvyn heikentymisestä			
Huumausainetestaustodistuksen esittämiseen velvoittaneen yliopiston edustajan yhteystiedot Nimi _____ Puhelinnumero _____			
Opiskelija on ohjattu terveydenhuoltoon huumausainetestiä varten Pvm ja kellonaika _____ Terveydenhuollon yksikön nimi _____ Mahdollisen saattajan nimi _____			
_____ Päivämäärä		_____ Allekirjoitus ja nimenselvennys	

Opiskelijan näkemys ☐ Myönnän huumeidenkäytön/ huumeriippuvuuden ☐ Kiellän huumeidenkäytön/ huumeriippuvuuden	
Kirjallinen vastaus: _____ Päivämäärä	
_____ Opiskelijan allekirjoitus	

Opiskelijalla tulee olla testitilanteessa mukana kuvallinen henkilötodistus.

Tämän asiakirjan alkuperäinen kappale on yliopiston kappale. Yksi kopio on annettu opiskelijalle ja yksi jää terveydenhuollon yksikköön.

Kehitysjohtaja

Susanna Niinistö-Sivuranta

Asiantuntija

Hannele Markkanen

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Helsingin yliopiston asian-ja dokumentinhallintajärjestelmässä.